

NHỮNG ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN DOANH NGHIỆP VỪA VÀ NHỎ CỦA EU HIỆN NAY

Nguyễn Như Đến

Viện Nghiên cứu Châu Âu

Trong bất kỳ nền kinh tế nào, doanh nghiệp vừa và nhỏ (SME) đóng vai trò hết sức quan trọng, nó được coi là “cỗ máy” tạo việc làm, là động lực quan trọng để thúc đẩy tăng trưởng, đồng thời nó cũng dễ dàng thích ứng với những biến động của nền kinh tế, quan hệ trực tiếp với khách hàng và bổ sung hoàn thiện các chức năng của nền kinh tế. SME còn được coi là cái “nôi” nuôi dưỡng tinh thần kinh doanh, vì với quy mô và môi trường của SME, các ý tưởng kinh doanh mang tính cá nhân để có điều kiện thử nghiệm hơn với độ rủi ro thấp. Đối với trường hợp Liên minh Châu Âu (EU) cũng vậy, SMEs cũng được coi là “xương sống” của nền kinh tế, đóng góp tới 66% lao động và 57% giá trị gia tăng¹. Ở cấp Liên minh, năm 1973, Ủy ban Châu Âu mới chỉ có một bộ phận gọi là Trung tâm Hợp tác việc làm để giúp các công ty vừa và nhỏ có thể dễ dàng tìm bạn hàng và ký kết các hợp đồng kinh doanh một cách đơn giản mà vẫn tuân thủ đúng những quy tắc cạnh tranh của EU.

Cuối những năm 80, Ủy ban Châu Âu đã tách ra một bộ phận độc lập gọi là Nhóm Hoạt động về doanh nghiệp nhỏ, sau đó phát triển thành Ban Tổng giám đốc của Ủy ban Châu Âu và đến nay là Phái đoàn về SME của Ủy ban. Cùng với sự phát triển của các thể chế EU về SMEs, chính sách của EU cho SMEs cũng liên tục được sửa đổi và bổ sung cho phù hợp. Chính sách trợ giúp các doanh nghiệp vừa và nhỏ của EU chính thức được ghi nhận trong Hiệp ước Maastrich ngày 7/2/1992. Mục 130 của Hiệp ước đã nhấn mạnh rằng các cơ quan EU và các nước thành viên phải đảm bảo những điều kiện cần thiết phát triển khả năng cạnh tranh của các doanh nghiệp, đặc biệt là các doanh nghiệp vừa và nhỏ; khuyến khích mọi chương trình, sáng kiến có thể thúc đẩy quá trình mở rộng và phát triển của các công ty vừa và nhỏ². Tháng 5/2000, tại Lisbon, Bồ Đào Nha, Liên minh Châu Âu đã đưa ra một chính sách phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ trong giai đoạn 2001- 2005 trên cơ sở kế thừa của các

¹ www.ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/2005_charter_docs/sec_2005_170_en.pdf

² Lê Hà, *Doanh nghiệp nhỏ và vừa- Mối quan tâm đặc biệt của các nước EU*, Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu, số 5, năm 1996, tr. 70.

chính sách trước đó. Để hoàn thiện hơn nữa các chính sách cho SME, Hội đồng và Nghị viện Châu Âu đã có quyết định số 1776/2005/EC, ngày 28/9/2005, xây dựng kế hoạch khung cho doanh nghiệp, đặc biệt là các SME với những mục tiêu cụ thể là³:

1. Nâng cao khả năng cạnh tranh và phát triển kinh doanh dựa trên nền kinh tế tri thức và quá trình toàn cầu hoá nền kinh tế;

2. Xúc tiến và đẩy mạnh các hoạt động kinh doanh, đồng thời khuyến khích tinh thần kinh doanh;

3. Đơn giản hoá và cải thiện khuôn khổ quản lý và điều tiết của chính quyền trong hoạt động kinh doanh, trong đó nghiên cứu, thành lập và đổi mới doanh nghiệp nói riêng phải được quan tâm, chú ý nhiều hơn;

4. Cải thiện môi trường tài chính cho doanh nghiệp, đặc biệt là các SME;

5. Làm cho người kinh doanh tiếp cận với các dịch vụ, chương trình và các hệ thống hỗ trợ của Cộng đồng một cách dễ dàng hơn và cải thiện sự phối hợp của các tiện ích này;

Với những mục tiêu trên, tất cả những chính sách hỗ trợ cho SME đều dựa trên nội dung của bản Hiến chương về Doanh nghiệp vừa và nhỏ của Liên minh Châu Âu, còn hoạt động thì dựa trên các chương trình tổng hợp hàng năm hoặc từng giai đoạn dành cho doanh nghiệp, đặc biệt là SME. Để hỗ trợ hiệu quả cho các SME, Hiến chương này

khuyến nghị các nước thành viên nên tập trung vào 10 định hướng hoạt động mang tính chiến lược sau:

1. Giáo dục và đào tạo về kinh doanh

Với định hướng này, EU luôn khuyến khích tinh thần kinh doanh và phát triển các kỹ năng mới từ rất sớm. Các kiến thức cơ bản về kinh doanh và doanh nghiệp cần được giảng dạy ở tất cả các cấp học. Những mối quan hệ hữu cơ trong kinh doanh nên trở thành một bộ phận không thể thiếu trong chương trình giáo dục ở cấp trung học cơ sở, cao đẳng và đại học. Trong khuôn khổ của “Chương trình thanh niên châu Âu”, kinh doanh được nhấn mạnh như là một kỹ năng quan trọng nhất để phát triển giới trẻ. Nhà doanh nghiệp trẻ trong “Những trang trắng thanh niên 2001” (the 2001 White paper on Youth), liên tục xuất hiện trong những ấn phẩm phát hành của thanh niên, góp phần quan trọng tạo việc làm cho thanh niên. Năm 2004, trong mục tiêu chung của Cộng đồng, Ủy ban Truyền thông đề nghị thừa nhận và đẩy mạnh các hoạt động tình nguyện của thanh thiếu niên trong tất cả các lĩnh vực, bao gồm cả lĩnh vực kinh doanh, nâng cao tay nghề, từ đó nâng cao vai trò của thanh niên và tạo thêm việc làm. Ủy ban cũng đề nghị đưa ra một chương trình mới cho thanh niên - “**Tuổi trẻ hành động 2007-2013**” với mục tiêu: “*khuyến khích sáng tạo, sáng tạo và doanh nghiệp*”. EU cũng khuyến khích và thúc đẩy các nỗ lực kinh doanh của thanh

³www.ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/mult_entr_programmc/programme_2001_2005.htm

niên và phát triển một cách hợp lý các khoá đào tạo cho các chủ doanh nghiệp nhỏ.

2. Hoàn thiện hệ thống luật pháp

Ủy ban Châu Âu tiếp tục thực hiện “*Kế hoạch hoàn thiện hệ thống luật bắt đầu từ năm 2002. Best Regulation Action Plan (BRAP)*” với mục tiêu rà soát nhằm cập nhật và đơn giản hoá pháp luật hiện hành. Trong khoảng từ tháng 2/2003 đến tháng 6/2004, 21 chính sách đã được rà soát để đơn giản và dễ hiểu hơn như: bán xe trả góp, quảng cáo được phẩm và chế biến các sản phẩm từ nông nghiệp. Theo đánh giá của Ủy ban Châu Âu, để thực hiện chương trình này một cách có hiệu quả, ngoài sự tham gia của Nghị viện Châu Âu, Hội đồng phải có cả sự tham gia và hợp tác của các viện nghiên cứu của châu Âu. Đồng thời, nhằm nâng cao hơn nữa chất lượng trong đánh giá tác động, Ủy ban Châu Âu cũng đang cải tiến và đơn giản hoá hơn nữa các phương pháp đánh giá tác động. Bên cạnh đó, thông qua các cuộc toạ đàm và tham khảo ý kiến, EU có thể cung cấp những đánh giá hoặc thông tin về kinh doanh cho doanh nghiệp, đồng thời có thể nắm được những vấn đề của doanh nghiệp nhằm hoàn thiện hơn nữa các chính sách của mình.

EU cũng khuyến nghị với các nước thành viên là hệ thống luật mới không được tạo thêm những gánh nặng kinh doanh và làm tăng chi phí tư vấn kinh doanh.

3. Nâng cao đào tạo kỹ năng

Trong khuôn khổ của quy trình Copenhagen, với mục đích nâng cao liên kết giữa giáo dục đào tạo và hướng nghiệp trong EU, năm 2004 đã có một số những thành tựu quan trọng đối với SMEs. Tháng 5/2004, một loạt nguyên tắc nhằm chuẩn hoá kiến thức không chính thức đã được thông qua tại Hội đồng Giáo dục nhằm nâng cao chất lượng các kiến thức học tập qua việc thừa nhận tất cả kiến thức nằm ngoài chương trình chính khoá, ví dụ như nâng cao tay nghề ngay tại nơi làm việc hoặc thông qua các hoạt động ngoại khoá như công việc tình nguyện. Tháng 9/2004, Thông cáo Maastricht đã giới thiệu và cung cấp những mục tiêu phải đạt được trong những năm tiếp theo trong lĩnh vực giáo dục đào tạo và hướng nghiệp cho các chủ doanh nghiệp. Chứng chỉ Europass mới ra đời tháng 1/2005, là văn bản duy nhất minh bạch hoá năng lực và trình độ chuyên môn của người lao động. Europass không chỉ giới hạn trong lĩnh vực hướng nghiệp mà nó còn gộp theo nhiều loại văn bằng chứng chỉ khác như: Lý lịch Châu Âu, các loại văn bằng chứng chỉ bổ sung, văn bằng về ngoại ngữ,... giúp ích rất nhiều cho sự tham gia chương trình “học tập suốt đời” ở EU. Europass mới sẽ tạo nên sự linh động về nguồn nhân lực trong thị trường lao động châu Âu, nhất là giữa SMEs sẽ dễ dàng hơn.

Ngoài ra, việc nâng cao đào tạo về công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) cũng được chú ý. Trình độ công nghệ thông tin và truyền thông là điều kiện rất quan trọng trong cạnh tranh của các doanh nghiệp nhỏ ở EU. Cải thiện khả năng về ICT và kỹ năng kinh doanh điện tử đòi hỏi phải thực hiện ở cả hai cấp độ Liên minh và cấp quốc gia.

4. Rút ngắn quá trình và hạ chi phí thành lập doanh nghiệp

EU cho rằng phải giảm chi phí thành lập doanh nghiệp để hướng tới nâng cao tính cạnh tranh quốc tế. Cải thiện hệ thống đăng ký trực tuyến để các doanh nghiệp có thể đăng ký thành lập một cách nhanh chóng, tận dụng được các cơ hội kinh doanh.

5. Đẩy mạnh cách tiếp cận trực tuyến

Không chỉ đẩy mạnh đăng ký thành lập doanh nghiệp trực tuyến, EU còn khuyến khích tăng cường các giao thức truyền thông điện tử giữa chính quyền với các doanh nghiệp, đặc biệt là SMEs. Bởi vì, các công ty có thể nhận được thông tin tư vấn, các tài liệu về thuế và lợi nhuận hoặc đơn giản là các thông tin trực tuyến từ phía chính quyền đồng thời có thể để đạt yêu cầu, những mối quan tâm của doanh nghiệp,... một cách nhanh và rẻ hơn.

6. Nhanh chóng thoát khỏi tình trạng thị trường đơn lẻ

EU cho rằng Ủy ban Châu Âu và các nước thành viên phải tiếp tục cải cách theo hướng hoàn thiện thị trường nội Khối, để các

doanh nghiệp nhỏ dễ dàng tiếp cận hơn như: thương mại điện tử, truyền thông, các tiện ích và đóng góp công và hệ thống thanh toán xuyên quốc gia.

7. Các vấn đề về thuế và tài chính

EU đang cố gắng nhận dạng và tháo gỡ những rào cản để doanh nghiệp dễ dàng hơn tiếp cận với thị trường vốn liên châu Âu. Cải thiện mối liên hệ giữa hệ thống ngân hàng và các doanh nghiệp nhỏ để các doanh nghiệp tiếp cận dễ dàng các điều kiện tín dụng và vốn cổ phần. Các phương pháp tính thuế, hệ thống mã số thuế được rà soát và xem xét nhằm đơn giản hoá và giảm các thủ tục thuế ở các nước thành viên.

Liên quan đến các hoạt động xuyên quốc gia, sự khác nhau giữa luật thuế và sự điều chỉnh của các nước thành viên thực tế đang cản trở không nhỏ đối với SMEs. Để đơn giản các trình tự thuế liên quan đến thuế trực thu đối với các hoạt động xuyên quốc gia, EU dự định giới thiệu thí điểm kế hoạch Hệ thống thuế Nội địa. Các nước tham gia Hệ thống này phải thừa nhận những quy trình tính toán lợi nhuận tính thuế của các nước khác. Điều này cho phép các doanh nghiệp có thể vẫn áp dụng những quy trình tính toán lợi nhuận trước thuế quen thuộc tại nước sở tại của họ khi các chi nhánh hoặc công ty con của họ hoạt động tại các nước khác trong cùng Hệ thống. Hiện tại Ủy ban Châu Âu đang tiến hành hoàn thiện chi tiết kế hoạch Hệ thống tính thuế Quốc gia cho SMEs. EU cũng dự định thiết lập "Hệ thống cung cấp

thông tin về VAT”, nhờ đó mà doanh nghiệp có thể thực hiện đầy đủ những nghĩa vụ thuế VAT tại các nước thành viên có chi nhánh của họ. Hệ thống này sẽ làm cho người kinh doanh chỉ phải áp dụng một hệ thống tính thuế VAT duy nhất tại bản địa cho cả những hoạt động kinh doanh của họ trên khắp châu Âu. Đây là vấn đề rất quan trọng trong kinh doanh, làm cho hệ thống kế toán đỡ phức tạp hơn với những công ty có chi nhánh tại nước ngoài.

EC cũng cung cấp tài chính cho website: gate2growth.com để giới thiệu những cơ hội đầu tư, các công cụ kế hoạch kinh doanh, hay những nhà đầu tư trong lĩnh vực công nghệ,... trên toàn châu Âu. Ngoài ra, các quỹ cấu trúc cũng có sự giúp đỡ SMEs và đóng góp đáng kể trong việc tiếp cận các nguồn tài chính của SMEs.

8. Nâng cao khả năng công nghệ cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ

EU chủ trương thúc đẩy hợp tác công nghệ giữa tất cả công ty có quy mô khác nhau, đặc biệt là giữa các doanh nghiệp nhỏ của EU với nhau. Mở rộng một cách có hiệu quả hơn nữa các chương trình nghiên cứu tập trung vào ứng dụng kinh tế tri thức và công nghệ, phát triển và làm thích ứng giữa chất lượng và hệ thống chứng nhận cho các doanh nghiệp nhỏ. EU coi đây là phương thức hết sức quan trọng để tiếp cận với các doanh nghiệp nhỏ. EU cũng đẩy mạnh sự liên kết giữa các doanh nghiệp ở địa phương, cấp quốc gia, cấp Liên minh và cả hợp tác quốc

tế cũng như sự hợp tác giữa các doanh nghiệp với các cơ sở giáo dục và các viện nghiên cứu. Ngoài ra, những thông tin về công nghệ được cung cấp trên toàn châu Âu không chỉ giúp các doanh nghiệp tận dụng những tiềm năng của mình trên thị trường châu Âu mà còn góp phần không nhỏ mở rộng các hoạt động của họ tại các nước thứ ba.

Hiện nay, EU đã lên chương trình và dự toán một khoản ngân sách khoảng 728 triệu Euro trong giai đoạn 2007- 2013⁴ nhằm giúp doanh nghiệp nâng cao tiềm năng công nghệ, tăng cường khả năng đổi mới doanh nghiệp, giảm chi phí nghiên cứu trong các lĩnh vực xã hội, sản xuất và ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông.

9. Xây dựng mô hình thương mại điện tử và khuyến khích doanh nghiệp nhỏ mũi nhọn

EU khuyến khích các doanh nghiệp nhỏ ứng dụng và kế thừa những mô hình kinh doanh thành công và coi đó là hướng đi đúng đắn trong nền kinh tế mới. Với những lợi thế của kinh doanh điện tử, EU khuyến khích SMEs áp dụng mạnh mẽ hình thức này vào kinh doanh, đồng thời đi đầu trong việc áp dụng giao thức điện tử. Năm 2004, “Mạng lưới phục vụ kinh doanh điện tử (eBSN) EU”, cung cấp thông tin của 150 chính sách có liên quan đến kinh doanh điện tử, hay “Dự án hoá đơn điện tử” đã được triển khai thử

⁴

http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/cip/ind_ex_en.htm

nhịệm ở vùng Nam Karelia (Phần Lan) và hiện đang được thử nghiệm tại Slovenia⁵. Các hoạt động của EU sẽ phối hợp với các nước thành viên nhằm cung cấp thông tin, các hệ thống hỗ trợ kinh doanh, các mạng lưới, các dịch vụ để SMEs dễ dàng hiểu, tiếp cận và nắm được những kiến thức cần thiết trong kinh doanh. Đồng thời, đảm bảo quá trình tiếp cận với EU mở rộng dưới sự giúp đỡ của các chuyên gia, các doanh nghiệp điển hình thông qua các website hoặc những đánh giá tổng quát về SMEs của EU.

10. Phát triển mạnh mẽ và đại diện hiệu quả hơn nữa quyền lợi của doanh nghiệp nhỏ ở cấp Liên minh và quốc gia

“...Chúng tôi sẽ hoàn thành quá trình xem xét quyền lợi của các doanh nghiệp nhỏ đang được quan tâm như thế nào ở cấp Liên minh và cấp quốc gia thông qua các đối thoại xã hội...”

Phái đoàn về doanh nghiệp vừa và nhỏ của EU là bộ phận liên lạc chủ yếu cộng đồng SMEs với vai trò lắng nghe những khó khăn thách thức mà SMEs đã và đang phải đối mặt, lưu ý cho SMEs về những quyền lợi và nghĩa vụ của họ trong các chương trình và chính sách của EU, thực hiện các chính sách của EU và đánh giá những tác động của nó đến SMEs. Được thành lập vào năm 2002, Phái đoàn về SMEs đã trở thành kênh đối thoại quan trọng của EU, các quốc gia và

SMEs. Những hoạt động của bộ phận gọi chung là “Mạng lưới dịch vụ trung gian”, rất hữu ích trong việc đưa SMEs hoà nhập mạnh mẽ vào các chính sách của EU, nêu bật những khó khăn của họ trong việc tiếp cận với các dịch vụ của EU. Năm 2004, Phái đoàn về SMEs lại càng trở nên quan trọng hơn khi có mối liên quan đến chính sách nghiên cứu và các chính sách vùng với mục tiêu làm các doanh nghiệp và SMEs hoà nhập sâu rộng hơn vào các chương trình kế tiếp thuộc hai chính sách kể trên. Suốt năm 2004, EU đã tiếp tục tổ chức các cuộc thảo luận về lĩnh vực này với “Nhóm hoạch định chính sách doanh nghiệp”- là một ban cố vấn cao cấp gồm các chuyên gia về kinh doanh bao gồm cả SMEs và “Tổ chức kinh doanh Châu Âu” có đại diện của SMEs. Những cuộc gặp này rất có ích trong việc cung cấp những thay đổi của các chính sách doanh nghiệp được công bố. EC cũng liên kết với các hiệp hội nghề thủ công hay các tổ chức tiêu chuẩn hoá nhằm cung cấp thông tin về các lĩnh vực này cho SMEs. Đồng thời EU cũng tiến hành các cuộc gặp với các bên có liên quan đến các vấn đề về xã hội trong kinh doanh như căng thẳng ở nơi làm việc, chế độ học tập suốt đời, hay các mở rộng EU,... nhằm tìm giải pháp để giải quyết những vấn đề này và cung cấp cho SMEs, tạo điều kiện thuận lợi hơn nữa cho SMEs.

Đây là những định hướng chiến lược mà EU dự định tập trung vào để nâng cao hơn nữa vai trò của SMEs trong những giai đoạn

⁵ Báo cáo của Phái đoàn SME của EU - SEC(2005) 170. *Những hoạt động của Liên minh Châu Âu cho doanh nghiệp vừa và nhỏ* (tr.30).

tiếp theo. Để thực hiện các chính sách này, dự kiến thực hiện thông qua năm giải pháp sau:

+ **Xúc tiến hoạt động kinh doanh và đào tạo nghề:** Giảm thiểu những rủi ro trong việc thành lập và điều hành kinh doanh, loại trừ những tác động xấu đến hoạt động kinh doanh, khuyến khích tự do di chuyển kinh doanh, từ đó góp phần khai thác tốt hơn nữa các chủ doanh nghiệp tiềm năng. Đặc biệt chú ý đến việc xúc tiến đào tạo các kiến thức về thị trường chứng khoán, giảm sự thiếu hụt về tay nghề và hỗ trợ những chủ doanh nghiệp có tính chất riêng như phụ nữ, thanh niên, người già và dân tộc thiểu số.

+ **Cải thiện phương thức tiếp cận thị trường của các SME:** Càng tiếp cận thị trường tốt hơn thì sự tham gia vào quá trình chuẩn hoá kinh doanh cũng tốt hơn, nâng cao năng lực nhận thức về quyền lợi, đồng thời tăng cường hợp tác quốc tế, đặc biệt khuôn khổ hợp tác nội vùng, miễn sẽ giúp SMEs có lợi thế cạnh tranh hơn trên thị trường nội địa và dễ dàng hơn trong việc tiếp cận thị trường quốc tế.

+ **Cắt giảm những thủ tục hành chính rườm rà.** Đây là vấn đề mang tính sống còn trong quản lý và giảm những áp lực đối với SMEs. Khi hội nhập, các doanh nghiệp nhỏ về nguyên tắc sẽ được ưu tiên trong tất cả các chính sách của EU. Quyền lợi cũng như các mối quan tâm của SMEs sẽ được xem xét một cách có hệ thống khi đánh giá tác động

của chính sách và quá trình xây dựng luật trong tương lai của EU.

+ **Cải thiện tiềm năng phát triển của các SME:** Đẩy mạnh sự tiếp cận các nguồn vốn, các hoạt động nghiên cứu, đổi mới doanh nghiệp, công nghệ thông tin và truyền thông của SMEs, góp phần trực tiếp giải phóng những tiềm năng để phát triển của SMEs. Đồng thời cũng tăng cường khả năng nghiên cứu và đổi mới doanh nghiệp, vì chỉ có tiếp tục đổi mới, doanh nghiệp mới chứng minh cho sự phát triển của SMEs.

+ **Đẩy mạnh đối thoại và tham khảo ý kiến với các chủ doanh nghiệp SMEs:** Các doanh nghiệp, mà hẹp hơn là SMEs và các thể chế của châu Âu đã từng trải qua tình trạng thiếu thông tin lẫn nhau, qua đó ảnh hưởng đến hiệu quả trong hoạt động. Sự hợp tác có hệ thống và tham khảo ý kiến nhiều hơn với các chủ doanh nghiệp là nguyên tắc chỉ đạo cần thiết trong việc xây dựng chính sách mới cho SMEs.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu năm 1996, 2002, 2003.
2. Báo cáo của Phái đoàn về Doanh nghiệp vừa và nhỏ của EU năm 2005. <http://website www.cc.europa.eu>.
3. Commission of the European Communities. Brussels, 10/11/2005- *Thực thi Chiến lược Lisbon-Chính sách SME hiện nay cho tăng trưởng và việc làm.*
4. Website: www.europa.eu.int.